

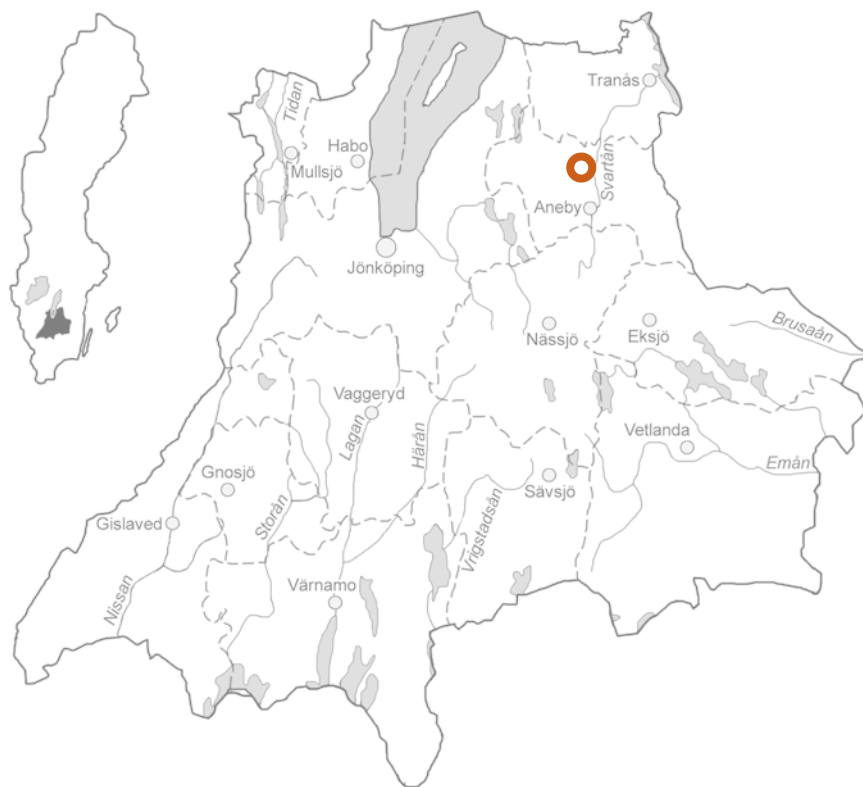
Lommaryd kyrkogård

Kulturhistorisk inventering och förslag till bevarandeplan
Lommaryds socken i Aneby kommun, Jönköpings län, Linköpings stift

Lommaryd kyrkogård

Kulturhistorisk inventering och förslag till bevarandeplan
Lommaryds socken, Aneby kommun, Jönköpings län, Linköpings stift

Jönköpings läns museums dnr: 166/2018

Rapport och foto: Charlotte Mårland

Grafisk mall: Anna Stålhammar

Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping

Tel: 036-30 18 00

E-post: info@jkpglm.se

www.jkpglm.se

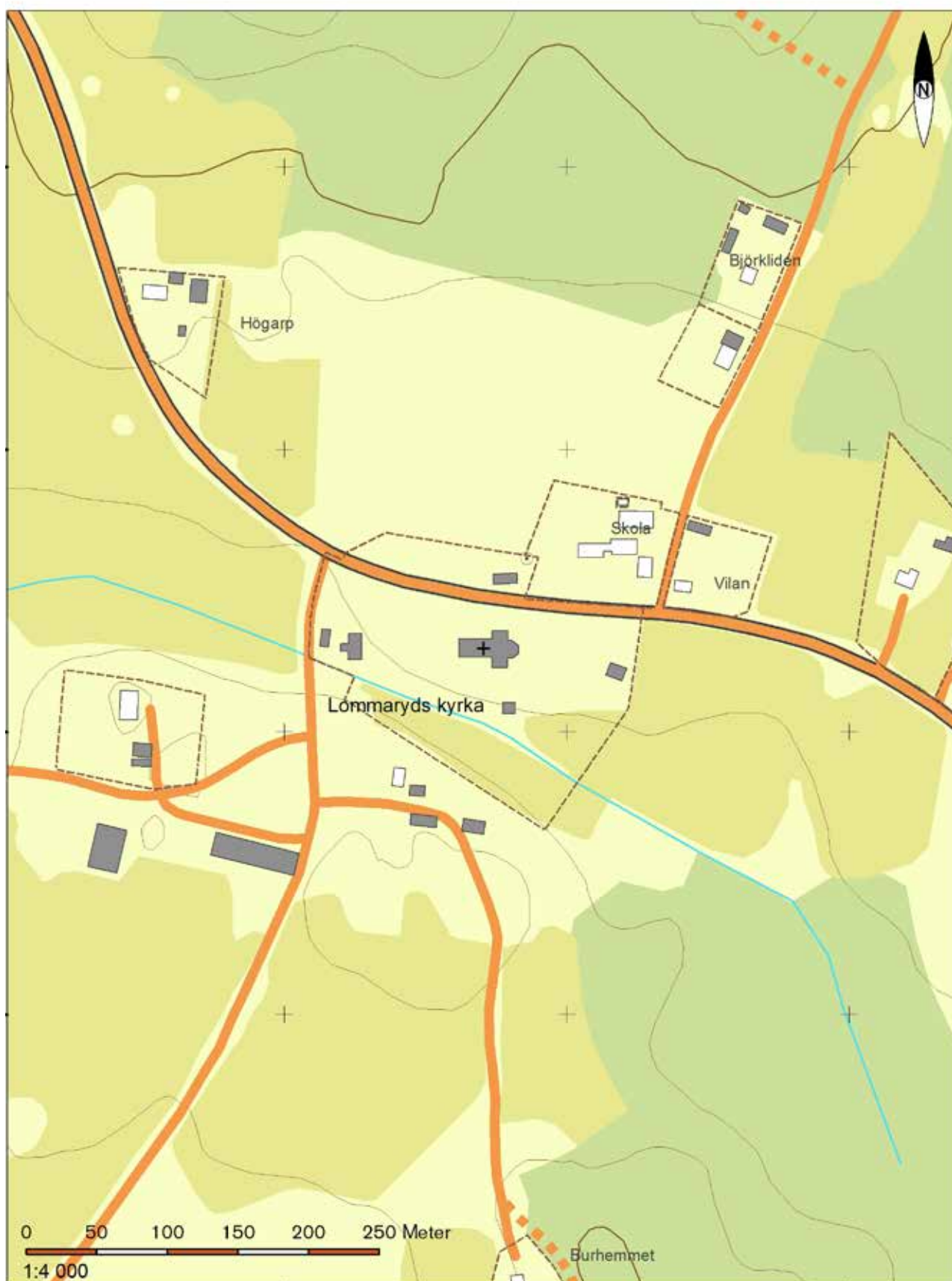
Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:

© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2020

Innehåll

Inledning.....	5
Inventeringens uppläggning.....	5
Allmän kyrkogårdshistorik.....	6
Tre vanliga gravvårdstyper.....	8
Lagstiftning.....	8
Kulturmiljölag (1988:950).....	8
1 kap. Inledande bestämmelser.....	8
4 kap. Kyrkliga kulturminnen.....	9
Begravningslag (1990:1144).....	9
7 kap. Gravrätt.....	9
Gravrättens upphörande.....	10
Allmänna skötselråd.....	11
Lommaryds kyrka och kyrkomiljö.....	12
Kyrkogårdens historia.....	12
Beskrivning av kyrkogården idag.....	12
Allmän karaktär.....	12
Omgärdning.....	13
Ingångar.....	13
Vegetation.....	13
Gångsystem.....	13
Gravvårdstyper.....	13
Byggnader.....	14
Beskrivning av kvarter.....	14
Kvarter A.....	14
Kvarter B.....	15
Kvarter C.....	16
Händelsehistorik.....	18
Kulturhistorisk bedömning av kyrkogården i dess helhet.....	19
Att tänka på i förvaltningen av kyrkogården.....	20
Administrativa uppgifter.....	21
Tryckta källor och litteratur.....	21
Urval Kulturhistorisk värdefulla gravar.....	22
Kvarter A.....	24
Kvarter B.....	30
Kvarter C.....	35

Utdrag ur digitala fastighetskartan.

Inledning

På uppdrag av Aneby psatorat har Jönköpings läns museum tagit fram föreliggande inventering och förslag till bevarandeplan för Lommaryds kyrkogård. Fältarbetet har genomförts under sommaren 2018. Resultatet har därefter diskuterats med uppdragsgivaren och sammanställts under hösten 2018.

Kyrkogårdar och begravningsplatser utgör en viktig del av landets kulturarv och deras kulturvärden regleras av kulturmiljölagen. Kulturhistoriskt värdefulla gravar kan också skyddas av begravningslagen. I första hand är det Svenska kyrkan som har ansvar för att förvalta detta kulturarv med hänsyn till dess värden. Därför är det angeläget att kyrkogårdarnas kulturhistoriska värden kartläggs och preciseras. En viktig del av värdena ligger i äldre gravar och deras utsmyckning.

En bevarandeplan är ett kunskapsunderlag som är tänkt att vara till hjälp och vägledning vid vård, underhåll och förändringar på kyrkogårdarna. Planen kan även fungera som beslutsunderlag för länsstyrelse och stift vid handläggning av exempelvis tillståndsärenden.

Inventeringens uppläggning

Rapporten omfattar en översiktlig historik över kyrkogården, en beskrivning med fotografier av de olika kvarteren och deras kulturhistoriska värden samt avslutningsvis en katalog över särskilt värdefulla gravar.

Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering på kyrkogården samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gåtts igenom har varit aktuella kyrkoarkiv på Landsarkivet i Vadstena, Länsstyrelsen i Jönköpings läns arkiv, Antikvarisk-topografiska arkivet i Stockholm (kopior hos länsstyrelsen) samt Jönköpings läns museums arkiv. Utöver arkiv har uppgifter hämtats från aktuell litteratur, exempelvis hembygdslitteratur. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens historia.

För kyrkogården har en sammanfattande kulturhistorisk bedömning gjorts där de kulturhistoriska värdena lyfts fram. Den kulturhistoriska bedömningen av kyrkogården i allmänhet har gjorts i samarbete med Länsstyrelsen i Jönköpings län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv, utan kan vara föremål för omvärderingar. Vid bedömningen har hänsyn tagits till varje enskild kyrkogårds historia och egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och övriga landet. Den övergripande kulturhistoriska bedömningen nämner i de flesta fall inte enskilda gravstenar, utan beskriver värden och karaktärsdrag i stort.

Inför planerade förändringar eller större underhållsåtgärder krävs i regel tillstånd från länsstyrelsen.

En av landers få bevarade kyrkobalkar finns i Brandstorp i Habo kommun.

Den förindustriella kyrkogården var en ängsmark med endast få vårdar av beständigt material. Här har karaktären blivit bevarad på Ornunga gamla kyrkogård, Vårgårda kommun.

Rapporten avslutas med själva inventeringen av kulturhistoriskt värdefulla gravplatser, vilken är avsedd att fungera som en bevarandeplan. Gravarna och deras utsmyckning redovisas i tabellform med text och fotografier samt på en gravkarta. De kulturhistoriskt värdefulla gravarna är kategoriserade i två grupper: *I. Mycket värdefulla* (som i första hand föreslås bevaras på plats) och *II. Värdefulla* (som bör bevaras eller återanvändas på plats eller i andra hand placeras på annan del av kyrkogården beroende på vari värdet består).

Fältarbete och rapport har utförts av antikvarie Charlotte Mårland vid Jönköpings läns museum under 2018. Vid urvalet av kulturhistoriskt värdefulla gravar har samråd förts med pastoratet.

Allmän kyrkogårdshistorik

I stort sett alla våra landsortskyrkogårdar är jämnåriga med den första kyrkan på platsen och i de flesta fall medeltida. Efter flera hundra år av obruten kontinuitet är de ännu i bruk. Från medeltidens kyrkogårdar finns dock väldigt litet bevarat. De viktigaste förändringarna som kristendomen införde gällande våra begravnings seder är att platsen för begravingarna skulle vara vigd och inhägnad. Den medeltida inhägnaden kunde bestå av en stenmur, men vanligare var att den var uppförd av timmer, bogårdsbalken, som ibland kunde vara manshög. Till den typiska bilden av en medeltida inhägnad kyrkogård hörde även stigluckan, som både hade en symbolisk och praktisk funktion som port till den vigda jorden.

Den medeltida kyrkogården saknade ett tydligt system med gångar och kvarter. Man gravsätte snarare folk efter deras gårds- eller bytillhörighet i grupperingar med olika form, vilket var en förkristen sedvänja. Till ovanligheterna hörde att man satte en vård över graven. Gravar markerades istället endast av en jordhög. Om en vård trots allt sattes upp var den vanligen av trä, men sten eller smide förekom undantagsvis. Det var också vanligt att man använde sig av kyrkogården även på ett nyttobetonat sätt, där exempelvis hö kunde bärgas.

Den medeltida kyrkogårdens utformning levde kvar väldigt länge, och påminde mest om en äng med små gravkullar och enstaka spridda vårdar. I stort sett börjades förnyelsen under tidigt 1800-tal, men ännu vid sekelskiftet 1900 hade många landsortskyrkogårdar kvar den ålderdomliga ängskaraktären. Förnyelsevägen började i städerna genom nya bestämmelser om externa begravningsplatser. Gravsättningar på stadskyrkogårdarna förbjöds av hygieniska skäl och i stället skulle friliggande begravningsplatser förläggas utanför städerna. Denna process inleddes på 1780-talet och en tydlig kunglig förordning från 1815 angav att begravingar innanför stadskärnan måste upphöra och att begravningsplatser – utan andra kyrkobyggnader än t ex gravkapell – skulle anläggas

utanför stadsområdena. År 1805 beslutades dessutom att staten genom sin myndighet Överintendentsämbetet skulle ansvara och ha överinseende över att kyrkogårdar och begravningsplatser blev prydligt och hälsosamt anlagda.

Runt om i landet anlades många begravningsplatser precis utanför stadskärnorna under de första decennierna av 1800-talet. De anlades med symmetriska gångsystem och kvartersindelningar, trädplanteringar för att förbättra luftkvaliteten och stenmurar med smidesgrindar. I de arkitektoniskt anlagda begravningsplatserna exponerades vissa gravar tydligare än andra. Att begravas utifrån vilken gård eller by man tillhörde ersattes nu av kategorierna köpegravar respektive allmänna gravar. Detta var en social indelning där de som ville och hade förmåga att köpa sin gravplats både fick en större sådan för hela sin familj och en bättre placering utmed gångar eller nära entréerna. Köpegravarna anlades ofta med grusbäddar och stenramar och senare även häckomgärdningar. Andra begravdes kostnadsfritt utmed den så kallade allmänna linjen. Där gravsattes man tätt i en kronologisk ordning allt eftersom dödsfallen inträffade. Man begravdes således oberoende om ens man eller hustru eller övrig familj låg på annan plats. Gravvårdarna var oftast små, oansenliga och inte särskilt varaktiga. Indelningen av kyrkogården mellan köpegravsområde å ena sidan och allmänt område å den andra speglade ett socialt uppdelat samhälle.

Trädkransen utefter kyrkogårdens yttre begränsningar introducerades först på städernas begravningsplatser, men nådde under 1800-talets slut även allt fler landsortskyrkogårdar. Då introduceras också de typiska sorgeträden med ett hängande växtsätt. I början av 1900-talet planlades även kyrkogårdarna på landsorten i kvarter med symmetriskt lagda gångar, grusbäddar på gravarna och välklippta häckar eller stenramar runt om.

På 1920-talet började en ny typ av begravningsplats att anläggas – skogskyrkogården. Dessa präglas av friväxande och naturligt förekommande träd, såsom gran, tall och björk. Endast sällan eller i begränsad omfattning används planterade och kultiverade träd. En av de tidigaste i landet var skogskyrkogården i Skillingaryd från 1922.

Vid 1900-talets mitt var kyrkogårdarna särskilt utvecklade, men nu inleddes en period av förenkling och rationalitet. Företeelsen med allmänna linjen levde kvar till mitten av 1900-talet, men upphörde officiellt 1964. Samtidigt började man av rationella skäl ta bort stenramar, häckomgärdningar och grusbäddar för att ersätta det med mer lättskötta gräsmattor. Den sociala utjämningen av ståndssamhället avspeglades på kyrkogårdarna genom allt mer enhetliga gravvårdar utan titlar och oftast i ett liggande format.

Från och med 1980-talet blev gravvårdarna återigen mer individualiserade. Idag ser vi en mångfald olika former på gravstenar

Åsenhöga ödekyrkogård (Gnosjö kommun). På denna kyrkogård är mycket av den ålderdomliga, ängsliknande karaktär, som varit vanlig i äldre tid bevarad.

På de mer påkostade köpegravarna var både gravvård och inhägnad omsorgsfullt utformade. Här ett exempel från Norra Solberga kyrkogård i Nässjö kommun.

På kyrkogården i Ingatorp (Eksjö kommun) kan man uppleva den allmänna linjens gravområde med små anspråkslösa vårdar tämligen intakt.

Ett exempel på en gravvård från 1960-talet på begravningsplatsen i Aneby.

från liggande naturstenar till mer fantasifullt utformade vårdar. Den ökade individualiseringen under 1900-talets slut speglas också genom de många olika begravningsformer som idag erbjuds. Förutom kistbegravning och urngravar med personliga vårdar, erbjuds också exempelvis minneslundar för aska som grävs ner anonymt utan plats för namn, men med gemensam plats för blommor. Ett annat alternativ är askgravlundar, där den plats var och en begravts på markeras.

Tre vanliga gravvårdstyper

Det finns en stor variation vad gäller gravvårdarnas utformning, men här presenteras tre typer som är särskilt vanliga.

Från det sena 1800-talet fram till 1920-talet var det vanligt att köpegravar förseddes med påkostade vårdar med stående format. Det kunde vara högresta bautastenar, obelisker och liknande. Dessa vårdar restes ofta över samhällets övre skikt och inte sällan är de försedda med både titel, namn, årtal, hemvist och ett bibelcitat. Vårdar av denna typ är ofta påtagligt karaktärskapande och betydelsefulla i kyrkogårdsmiljön. De kan också ha ett konstnärligt värde.

I kontrast till de mer påkostade gravvårdarna finns de mindre stenarna, som restes inom den allmänna linjen. Dessa har ofta en rektangulär form utan utvecklad utsmyckning. Texten är ofta lakonisk – förnamn, ofta men inte alltid efternamn, hemvist och årtal. Dessa enkla vårdar är i sig inte iögonfallande, men berättar ändå om en viktig del av det äldre gravskicket och samhällets hierarkiska organisation.

Tiden efter andra världskriget medförde en långtgående förenkling av gravvårdarna, som samtidigt skapade en likriktning. Stenarna tillverkades maskinellt och det fanns ofta en standardiserad uppsättning symboler som kunde tillföras och kombineras. Kyrkogårdsmiljöer som domineras av dessa stenar kan naturligtvis också ha ett kulturhistoriskt värde, men då är det i regel inte de enskilda vårdarna som är intressanta utan snarare helheten.

Lagstiftning

Kulturvärden på kyrkogårdar skyddas såväl i kulturmiljölagen som begravningslagen. Här nedan följer utdrag som har bäring på förvaltningen av kyrkogårdarnas kulturvärden.

Kulturmiljölag (1988:950)

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön.

Ansvar för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas.

Bestämmelserna i denna lag syftar till att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. Lag (2013:548).

4 kap. Kyrkliga kulturminnen

1 § Kulturhistoriska värden i kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser är skyddade enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Begravningsplatser

11 § I värden av en begravningsplats skall dess betydelse som en del av vår kulturmiljö beaktas. Begravningsplatserna skall vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas eller förvanskas.

12 § Begravningsplatser enligt detta kapitel är sådana områden eller utrymmen som avses i 1 kap. 1 § begravningslagen (1990:1144). Bestämmelserna om begravningsplatser omfattar också sådana byggnader på begravningsplatsen som inte är kyrkobyggnader samt fasta anordningar såsom murar och portaler. Lag (1990:1146).

13 § I fråga om en begravningsplats som anlagts före utgången av år 1939 krävs tillstånd av länsstyrelsen

1. för att utvidga eller på något annat sätt väsentligt ändra begravningsplatsen,
 2. för att där uppföra någon ny byggnad eller fast anordning eller riva eller väsentligt ändra befintlig byggnad eller fast anordning.
- Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäligen hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen skall utföras samt den dokumentation som behövs. Lag (1999:304).

Väsentliga förändringar kan innebära till exempel ändring av omgärdning, trädplanteringar, större omplaneringar av gravkvarter, ändringar i gångsystem och dess beläggning, nya belysningsinstallationer.

Begravningslag (1990:1144)

7 kap. Gravrätt

Gravanordningar m.m.

25 § Gravplatsen får förses med gravanordning, om det inte strider mot vad som är avsett att gälla för den del av begravningsplatsen där gravplatsen är belägen.

26 § Gravrättsinnehavaren bestämmer gravanordningens utseende och beskaffenhet. Detsamma gäller gravplatsens utsmyckning och ordnande i övrigt. Upplåtaren får dock besluta de begränsningar i gravrättsinnehavarens bestämmanderätt som är nödvändiga för att tillgodose en god gravkultur.

Gravrättens upphörande

37 § Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av något annat skäl bör bevaras för framtiden, ska upplåtaren om möjligt lämna kvar den på gravplatsen.

Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, ska den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats. Ytterligare föreskrifter om hänsynen till kulturmiljöarbetets intressen finns i kulturmiljölagen (1988:950). Lag (2013:552).

Ibland uppstår frågan om ansvar och skydd för en enskild gravvård. Så länge gravrätten inte gått ut ägs gravvården m.m. av gravrättsinnehavaren. När gravrätten gått ut övertas ansvaret av upplåtaren, vilket oftast är pastoratet. Om gravvården således står kvar på den tillhörande graven ger begravningslagen ett skydd. Om gravvården däremot flyttas till en annan plats på kyrkogården eller förvaras i kyrkobyggnaden kan det vara aktuellt att föra in den i kyrkans inventarieförteckning.

Allmänna skötselråd

Grunden för skötseln av kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar är att de inte skadas, utan ges en så lång livslängd som möjligt. De förebyggande åtgärderna är väsentliga och kan motverka uppkomsten av skador genom till exempel mekanisk åverkan, biologisk påväxt och väder.

Vid rengöring och reparation av vårdar av mjukare bergarter (kalk- och sandsten) och järn som är över 100 år gamla bör konservator för sten respektive metall kontaktas för rådgivning eller åtgärd.

En orsak till skador är mekanisk åverkan genom trädgårdsfordon och andra redskap. Varsamhet vid gräsklippning minimerar risken för sprickor och bortfall av material.

En annan orsak är nederbörd och biologisk påväxt av lavar, alger och mossor. Dessa gynnas av att en sten står skuggigt och fuktigt. Liggande hållar och stående vårdar av mjuk bergart som kalk- och sandsten är särskilt känsliga för vådrets makter. På vintern tränger fukt in i sprickor och vidgar dessa och spränger till slut bort stenmaterial. Detta kan på sikt helt radera ut en inskription eller relief. Därför är det viktigt att hålla till exempel hållar rena från löv och grenar. Känsliga vårdar och hållar av hög ålder kan med fördel ges en skyddsklädsel eller täckning permanent eller under vinterhalvåret för att motverka frostsprängning.

Vårdar och gravstaket av järn är en kategori för sig, som kräver kontinuerligt underhåll. Vid ommålning befrias metallen från rostbeläggning med stålborste. Därefter grundas järnet med mörja och slutstrykes med linoljefärg. Lagningar bör anförtros åt hantverkare eller konservator med erfarenhet av järnslagningar.

Rostande förankringsjärn och dubbar är en annan vanlig orsak till skador. När järnet rostar och utvidgar sig så sprängs stenen. Ett viktigt arbete är därför utbyte av beslag och dubbar av järn mot rostfritt stål.

Rengöring av vårdar kan ha olika syften. Ofta sker det i första hand av estetisk skäl. Som regel bör den på kulturhistoriskt värdefulla vårdar vara motiverad av hänsyn till att påväxt riskerar stenens fortbestånd (kalk- och sandsten) eller för att förbättra förståelsen av objektet och kunna tolka och uppleva inskriptioner eller utsmyckningar. Enklare rengöring kan göras med ljummet vatten med liten tillsats av såpa eller diskmedel och med mjuka borstar som inte repar. Lämplig tid för detta är tidig vår och sen höst då exempelvis lavar är mer aktiva och mjuka då. Vårdar av hårdare bergarter som granit kan rengöras med högtryckstvätt, men endast där inte förgyllning och dekorationer kan skadas. Vårdar med mycket högt kulturhistoriskt värde och påtaglig skadebild (pågående bortfall av stenmaterial eller sprickor) bör rengöras av konservator.

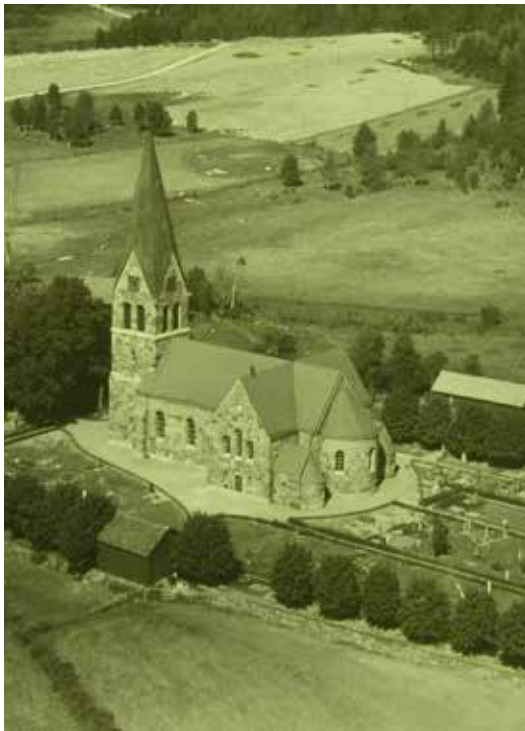
Marschaller och stearinljus kan avsätta sot eller stänk på gravvårdarna. Detta kan förebyggas genom att exempelvis använda lämpliga hållare.

Biologisk påväxt, troligen rödalger, på en gravvård på Villstads kyrkogård i Gislaveds kommun.

Kalksten har en förmåga att spjälka sig och spricka. Denna sten på Forserums kyrkogård i Nässjö kommun kräver insatser av en stenkonservator.

Grusgravar och häckar runt gravkvarteren präglade ursprungligen kyrkogårdens gestaltning. Flygfoto, 1935.

AB Flygtrafik/Jönköpings läns museum.

Den västra ingången med bred grusgång binder samman sockenstugan och kyrkan. Sockenstugan fungerar idag som församlingshem.

Lommaryds kyrka och kyrkomiljö

Kyrkogårdens historia

Lommaryds kyrkogård har medeltida ursprung men inget av den medeltida kyrkogården är idag synligt ovan mark. Den medeltida kyrkogården var mindre än den nuvarande och exakt utsträckning i förhållande till den nuvarande är osäker. Av äldre fotografier framgår att medeltidskyrkans bogårdsmur var kallmurad med natursten, att en hög allé ledde från kyrkogårdens västra ingång fram till kyrkans huvudentré i västra tornet och att gravarna stod tätt på en gräs- eller ängsmatta. Kyrkogårdens främsta utbredning är framför kyrkan, väster om denna. Av arkivförteckning att döma finns det dokument över expropriering av tomter i samband med kyrkobygget 1893, öster om den dåvarande kyrkogårdstomten.

Vid uppförandet av den nuvarande kyrkan 1894 omgestaltades även hela kyrkogården och den fick i huvudsak sin utsträckning så som den idag har. Ett odaterat fotografi från tiden kort efter sekelskiftet 1900, visar att kyrkogården är omgärdad av ett trästaket och där innanför häckar och en jämnt uppvuxen trädkrans.

På ett flygfoto från 1935 syns också att kyrkogården hade samma utsträckning som idag, kyrkogården var omgärdad av en tät och jämn trädkrans. Från västra entrén till kyrkan stod fyra höga almar på ömse sidor om mittgången. Inga rygghäckar syns till, men kvarteren var omgärdade av täta och klippta häckar. Dessa häckar saknas på ett fotografi från 1931 varför de bör ha tillkommit någon gång mellan dessa år. Innanför häckarna var kvarteren gräsbevuxna och till stor del präglade av grusgravar. Innanför varje häckomgärdat kvarter fanns dock inga grusgångar. Samtliga gravvårdar längs norra kyrkogårdsmuren öster om kyrkan var grusgravar. Högre gravvårdar dominerade annars i alla kvarter på kyrkogården, men längst ut på östra delen fanns en del mindre gravvårdar utan grus. Kyrkan synes också vara helt omgiven av grus in till väggarna.

Beskrivning av kyrkogården idag

Allmän karaktär

Lommaryds kyrkogård har en långsträckt rektangulär plan och är indelad i tre kvarter A – C. Kyrkogården smalnar av mot väster ungefär från och med kyrkans mitt. Kvarteren är täckta med gräsmattor och präglas av rygghäckar i främst nord-sydlig orientering. Västra delen av kyrkogården är indelad i två symmetriska kvarter på ömse sidor om mittgången medan östra delen består av ett större kvarter samt gravvårdar längs kyrkogårdsmuren. De äldre och mer påkostade gravvårdarna ligger i denna del, dels nära kyrkans kor och dels utmed norra och östra kyrkogårdsmuren. Direkt öster om kyrkogården har anlagts en minneslund och urnlund, med ett bisättningskapell i anslutning. Gravvårdar är huvudsakligen från 1900-talets senare del. I brist på

andra källor kan man förmoda att rygghäcksplanteringarna lades ut kring i början på 1940-talet eftersom det är de äldsta dominerande gravarna som följer deras system.

Omgärdning

Kyrkogården omgärdas av en stenmur av kallmurad rustikt kvaderhuggna granitblock mot öster, norr och väster. Murens höjd varierar på grund av skillnader i topografin, och muren är som lägst ca 3 dm hög i norr och öster. På stenmuren har ett järnräcke monterats. I söder utgör en djup utdikning den naturliga avgränsningen och mot denna går en stödmur av kallmurad och kluven gråsten.

Ingångar

Kyrkogården har två ingångar, i norr och i väster. I båda fallen utgörs ingången av två firsidiga granitstolpar med konisk friliggande topp. Grinden är smidd av järn, med svängt överstycke och korssymboler i gallerverket. Ingången i norr flankeras av två lönnar och vid den västra entrén har åtminstone på ena sidan tidigare stått en stor kastanj. Minneslunden nås antingen via en öppning i stenmuren från den övriga kyrkogården i öster, eller en grusad gång med körbredd direkt från gatan i norr.

Vegetation

Kyrkogården omges av en blandad trädkrans som består av alm, lind och lönn. I söder är krönet av stödmuren beväxt med en idegranshäck av varierande täthet och höjd. I kvarteren växer rygghäckar som i kvarter A och B består av måbär, medan rygghäckarna i kvarter C är av liguster. Mellan kvarter A och C söder om kyrkan står några björkar. I kvarteret A står det dessutom två storvuxna pelartujor som troligen flankerat en nu borttagen gravvård.

Gångsystem

Samtliga gångar inom respektive kvarter är bevuxna med gräs. Från kyrkogårdens västra entré går en grusgång fram till kyrkan. Marken omkring kyrkan är gruslagd och vidgar sig söder och norr om kyrkans korsarmar till grusplaner. På östra delen av kyrkogården går grusgången runt längs med yttermuren. De inre grusgångar som enligt flygfoto från 1935 har funnits inom kvarteren är nu igensådda med gräs.

Gravvårdstyper

Gravvårdarna på Lommaryds kyrkogård domineras av de låga och breda gravstenarna i grå eller röd granit från efterkrigstiden. Så gott som samtliga dessa är inordnade i ett rygghäckssystem. Äldre och mer påkostade gravar som inte är inordnade i rygghäckssystemet

Den norra ingången längs landsvägen.

Rygghäckar inom kvarteren, enbart de höga vårdarna reser sig över häckarna.

Bisättningskapellet uppfört 1972, efter ritningar av arkitekterna Lundberg och Södersten.

F.d. likbod, flyttad till Lommaryds kyrkogård år 1919.

Kvarter A med karaktärsgivande högresta vårdar spridda i kvarteret.

finns främst i kvarter C utmed vägen och östra kanten, samt i samma kvarters västra del närmast koret. Även kvarter B innehåller många och olika typer av äldre och mer påkostade gravvårdar. Äldsta gravvården är en sandstensvård med årtal 1776 på baksidan, sekundärt placerad i kvarter B. I kvarter A finns ett nästan manshögt gjutjärnskors från 1843. Två smidda kors finns också från 1980- och 1990-talen med insats av gjutet glas.

Byggnader

På östra delen vid minneslunden finns ett bisättningskapell från 1972. Kapellet har vita sprutputsade fasader, ett öppet gavelparti med entré och träkors i gavelnocken. Mellan kvarter B och C finns utmed södra kyrkogårdsmuren en f.d. likbod, knuttimrad och klädd med rödfärgad locklistpanel. Boden är i två våningar och hitflyttad någon gång under mitten av 1900-talet som ersättning för en annan på samma plats. Boden har årtal 1815 inristat i en av bjälkarna och där bredvid årtal 1919 i blyerts – det senare är ett möjligt årtal för hitflytten. Idag används boden som verkstad mm och på vinden förvaras en del av kyrkans äldre inredning.

Beskrivning av kvarter

Kvarter A

Allmän karaktär

Kvarteret omfattar gravplats 1–250 och utgör nordvästra hörnet av kyrkogården. Kvarteret har flera äldre högresta gravvårdar, varav idag endast fem har kvar sin ursprungliga grustäckning. Kvarteret A har sin symmetriska motsvarighet söder om mittgången, men ligger på en högre höjd än detta. Gravvårdarna är större och mer påkostade än vad som är genomsnittligt på övriga kyrkogården, speciellt de i östra delen nära kyrkans norra ingång. Gravar och gångsystem inom kvarteret är gräslagda utom fem omgärdade grusgravar som finns kvar och som ännu medverkar till det mer påkostade intrycket som kännetecknar kvarteret. Gravlinjerna är planterade med rygghäckar i nord-sydlig orientering av måbär, vilka ger kvarteret dess struktur. Mot väster och norr omgärdas kvarteret av kyrkogårdens stenmur och i öster och söder avgränsas kyrkogårdens grusgångar. På grund av markens sluttning ligger kvarteret högre än kvarter B på andra sidan mittgången.

Gravvårdstyper

Den äldsta gravvården i kvarter A är ett gjutjärnskors i nästan manshöjd från 1843, alltså överflyttat från förra kyrkogården. Därtill finns ytterligare fyra gravar som är äldre än den nuvarande kyrkan. Gravvårdarna är jämnt fördelade från 1900-talets början fram till idag. Främst är det större familjegravar och i relation till övriga kyrkogården många av höga format på sockel. Fördelningen av gravar från 1900-talets början till idag är jämn varför de äldre

gravvårdarna från 1800-talets slut till ca 1920-tal i jämförelse med andra kvarter präglar kvarteret i större omfattning. Av dessa är flera gjorda i diabas. En vård i form av en avbruten trädstam i röd granit från 1907, gjutjärnskorset från 1843 samt en vård med biskviporslin är andra gravvårdar som utmärker sig. Gravstenar från efterkrigstiden är låga och breda, och huvudsakligen i grå granit. De flesta har från början varit grusgravar, i vissa fall finns stenkanterna fortfarande kvar under grässvålen.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kvarteret spelar på en symmetri gentemot kvarter B på andra sidan mittgången, men skillnaderna i gravvårdarnas karaktär är för stora för att kvarteren idag ska upplevas som likartade. Kvarteret har en karaktär av köpegravskvarter och de fem ännu bevarade grusgravarna förstärker detta intryck och är betydelsefulla för denna upplevelse. Bortsett från grusgravarna utmed östra kyrkogårdsmuren är dessa grusgravar också de sist bevarade i ett vanligt kvarter på Lommaryds kyrkogård. Kvarteret har också en hög andel familjegravar och gravar med yrkestitlar vilket berättar mycket om näringar i socknen. Enskilda gravvårdar med titlar, gårds- eller ortstillhörighet speglar samhället och livet i socknen och är förknippade med kulturhistoriska värden och bör förvaltas även efter att gravrätterna går ut. Som en av kyrkans äldsta gravvårdar bör gjutjärnskorset från 1843 skrivas in på kyrkans inventarieförteckning.

Kvarter B

Allmän karaktär

Kvarteret har en gravplatsnumrering från 1 till 533 och utgör sydvästra hörnet av kyrkogården. Kvarteret har en hög andel nyare gravar från 1960-talet och framåt och få som utmärker sig genom höjd eller storlek. Kvarteret har enligt foton från 1930-talet varit uppdelat i två delar, åtskilda av en grusgång, varav den östra delen haft plattlagda gångar. Kvarterets utsträckning och gräsytor har sedan dess ökat något mot kyrkan på bekostnad av grusytan närmast denna.

Kvarter B ligger söder om mittgången mot kyrkan och präglas av rygghäcksplanteringar i nord-sydlig orientering. Längs södra kanten står några enstaka gravvårdar, annars är det rygghäckslinjerna som präglar kvarteret. Östra delen har mer en parkliknande och glesare karaktär med fristående gravar utan rygghäcksplanteringar, samt större uppväxta exemplar av björk. Två höga pelartujor står troligen kvar på platsen för en större grav som nu avlägsnats. Gravvårdarna är främst låga och breda av grå eller röd granit, några enstaka högre vårdar från äldre tid med mer representativ placering närmre mittgången finns dock kvar.

Kvarteret avgränsas i söder av idegranshäcken vid stödmuren

Gjutjärnskors från 1843, rest över kyrkoherden Johan Magnus Cedergren. Baksidan har inskriptionen tacksamhet och hopp.

Biskviporslin med motivet "Dagen" kröner en barnvård uppförd över tre systrar år 1893.

Gjutjärnsvårdar med sekundär placering längs den södra murens idegranshäck.

Sandstensvård, ryggtavlan bär inskriptionen ANNO 1776.

mot diket, i väster av stenmuren mot församlingshemmet och i norr och öster av kyrkans gångsystem.

Gravvårdstyper

Kvarteret har en stor andel nya gravar från efterkrigstiden, och en tyngdpunkt på åren från 1960-talet och framåt. Gravarna är huvudsakligen låga och breda, huggna i ljus och grå eller röd granit. I kvarteret finns även spritt ett antal äldre och små gravstenar som har karaktär av allmänna linjen, från omkring 1920-, 30- och 40-talen. Strax söder om kyrkans torn ligger en minnesvård över häradsprosten Eric Kinnander, som tillkom efter det att den riktiga stenen flyttats in i kyrkan 1951. Bland andra mer utmärkande gravvårdar märks tre i ek, resta över personer från "Ekstugan", tre smidda kors, varav ett med en modern glasinfattning, samt sandstensvården från 1700-talet som nu står sekundärt uppställd vid sidan av de andra. På grund av att det mest är yngre gravvårdar i kvarteret är antalet titlar få.

Kulturbeskrivning och karaktär

Kvarteret har en tydlig karaktär av sent 1900-tal, med många låga och breda gravvårdar, med rygghäckplanteringar och grästäkta gångar och vårdar. Spridda stenar som har varit del av allmänna linjen från 1900-talets början finns kvar och berättar jämsides med kyrkogårdens mer påkostade gravvårdar om samhällets skilda sociala och ekonomiska förutsättningar. Enskilda vårdar har också ett värde genom titlar, förekomst av Orts- och gårdnamn eller genom person- och lokalhistoriska värden, eftersom de därigenom berättar socknens historia.

Kvarter C

Allmän karaktär

Kvarteret som är kyrkogårdens största kvarter, består av den del av kyrkogården som ligger öster om kyrkan, men inom den ursprungliga kyrkogårdsmuren. Kvarter C omfattar begravningsplatser 1–679.

Kvarter C präglas av rygghäcksplanteringar av liguster i ett något oregelbundet mönster. Utanför rygghäckssystemet ligger gravvårdar längs kyrkogårdsmuren mot norr och öster respektive idegranshäcken mot söder.

Den inre delen av kvarteret, som präglas av rygghäckarna, är uppdelad i tre delar från norr till söder. Idag är dessa delar sammanvävda av ett oregelbundet system av häckar i både nord-sydlig och i ost-västlig riktning. Oregelbundenheten beror på att äldre enskilda häckomgärdningar har växt ihop med kanthäckarna runt de tre delarna. Idag är kanthäckarna borta liksom de grusgångar som tidigare skilde de tre delarna från varandra. Istället har rygghäckar planterats längs gravlinjer som delvis anpassats till nu försvunna häckomgärdade gravar. Ett antal mer påkostade och

högre gravvårdar ligger nära kyrkans kor. Längs yttergångarna mot muren ligger också mer påkostade köpegravar, med undantag av den södra linjen där gravarna är enklare och mer anspråkslösa. De inre gångarna är gräsbevuxna, medan kantgången runt kyrkogården är lagd med grus.

Gravvårdstyper

Gravvårdarna i kvarter C öster om kyrkan är främst familjegravar. Längs kyrkogårdens yttergång finns ett antal mycket stora och påkostade monument, i två fall ännu grustäckta. Titlarna visar här på inflytelserika män och familjer; friherre, major, landsfiskal, häradshövding, fabrikör, kyrkoherde mm. Bland de nämnvärda gravarna finns en tvillinggrav över kyrkovården Gustaf Carlsson och hustru från 1919 med grustäckning över, ett träkors från 1995, och ett stenkors med stenram vänd mot väster vilket flera av de andra tidigare också varit. Huvuddelarna av gravarna längs norra kanten är från 1900-talets första decennier, i öster från 1920-talet och i söder samsas några från 1920-talet med några från 2000-talet. Spridningen på uttryck är således stor vad gäller material, form och storlek.

I kvarterets inre del med rygghäckar är gravarna lägre, bredare och generellt yngre. De flesta är från 1940-tal till 1970-tal och enhetligt utformade. Dominerande är de låga och breda familjegravarna, huggna i grå eller svart granit. I nordväst finns en del fristående högre gravar på sockel från 1900-talets början. I syd-västra hörnet finns även en del fristående gravar och utan rygghäckar men här är stenarna yngre, från 1990-talet och framåt, och utformningen är främst friare naturstensformer. Bland titlar märks yrken som reparatör, direktör, sjuksköterska, kyrkvård, trävaruhandlare, glasblåsare, kyrkoherde och hemmansägare.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kvarter C präglas liksom övriga kvarter av rygghäcksplanteringar, men raderna har anpassats mer efter den gamla strukturen. Resterna av de öst-västliga grusgångarna finns kvar i rygghäckarna med samma placering, liksom oregelbundenheter som bär spår efter enskilda större gravvårdars omgärdning. Rygghäckarna är ett tidstypiskt uttryck för ordningen och enhetligheten som präglar efterkrigstiden, samtidigt som de oregelbundna linjer i kvarter C bär på tydliga spår av äldre fristående monumentalgravar. De tidigaste gravvårdarna i rygghäckslinjerna är från slutet av 1930-talet och början på 1940-talet och hör troligen tidsmässigt ihop med anläggandet av rygghäckarna. Dessa bär på flera tidstypiska drag – huvudsakligen låga och breda gravvårdar och flera med arkitektoniska motiv – vilket ökar upplevelsen av en tidsmässigt sammanhållen anläggning.

Den dominanta vården nära koret över kyrkoherden Daniel Aug. Årnström med två symmetriska sidovårdar som bildar en enhet.

Anspråkslös och anonym vård, rest över *mor*. Vårdar utan namn och titel var tidigt relativt vanligt förekommande men är idag en sällsynt företeelse på landets kyrkogårdar.

Längs kantlinjerna ligger gravvårdar från 1900-talets början som nu är övervuxna med gräs men ursprungligen varit grustäckta och omgärdade av staket, stenramar eller häckplanteringar. Två av dessa finns kvar som grusgravar och ger ytterligare karaktär åt kantlinjegravarna som mer påkostade.

Utöver dessa finns enskilda gravvårdar med titlar, gårds- eller ortstillhörighet. Dessa speglar samhället och livet i socknen och är därmed förknippade med kulturhistoriska värden och bör förvaltas även efter att gravrätterna går ut.

Händelsehistorik

Medeltid

Den medeltida kyrkan uppförs med tillhörande gravplats. Tillvaratagna lösa inventarier från gamla kyrkan kan leda åldern till 1200-talet.

1890-94

Kyrkogården läggs ut och får sin nuvarande utsträckning och omgärdning i samband med bygget av kyrkan. Mark exproprieras för detta ändamål öster om den dåvarande kyrkogården. (BPA). Enligt fynd vid grävningar på den nuvarande kyrkogården kan den äldre södra kyrkogårdsmuren påträffas ett tiotal meter norr om den nuvarande södra avgränsningen i kvarter C (muntlig uppgift från kyrkovaktmästare 2004)

1951

Gravhäll över häradsprosten Erik Kinnander flyttas från dess sekundära plats på kyrkogården in i kyrkan på södra tvärskeppets östra vägg och ersätts med en ny minnessten på kyrkogården. (JLST)

1970

Förslag till uppförande av bisättningskapell och utvidgning av kyrkogårdsmark mot öster. (Erik Lundberg/Uno Södersten, JLST)

1991

Förslag till ny minneslund och urnlund öster om gamla kyrkogården (Gösta Kåvestedt, JLST)

Kulturhistorisk bedömning av kyrkogården i dess helhet

Lommaryds kyrkogård har medeltida kontinuitet även om inget av detta idag är synligt ovan mark. När den nuvarande kyrkan uppfördes 1894 nyanlades också kyrkogården och det mesta lades då om. Den ursprungliga omgärdningen och äldre uppdelningen i tre kvarter finns ännu kvar. De inre delarna av kvarteren har däremot successivt förändrats under 1900-talet och präglas nu i de flesta fall av en enhetlig struktur av rygghäckar.

Kyrkogården är omgärdad av en enhetlig stenmur med smitt räcke. Den är uppförd med stenblock av samma sten som kyrkans röda granit. Denna liksom järnräckena, grindstolparna och smidesgrindarna är ursprungliga från tiden kring kyrkans uppförande och arkitektoniskt samkomponerade med denna, och har därigenom ett kulturhistoriskt värde. Kyrkogårdens olika kvarter binds samman av ett gångsystem med grusgångar, dessa är ett viktigt karaktärsskapande drag på en typisk landsortskyrkogård.

Den dominerande rygghäckskaraktären är ett tydligt uttryck för en efterkrigstidens moderna och rationella anläggande av kyrkogårdar och har därigenom ett tidstypiskt värde. Dock är de så vanligt förekommande att värdet i sig måste anses lågt.

Endast ett fåtal och fragmentariska lämningar av linjegravskicket finns bevarade. Linjegravarna har ett kulturhistoriskt värde som minner om den sociala bredd och mångfald som präglade både samhället och kyrkogårdarna förr. I främsta hand bör vårdar som förekommer i en samlad mängd bevaras.

Stora och representativa gravvårdar från 1800-talets slut och 1900-talets början finns främst längs östra kyrkogårdsmuren mot norr och öster samt i delar av kvarter A, dessa bör hållas intakta och gravvårdarnas karaktär av solitära vårdar bevaras. Grusgravar har ett stort kulturhistoriskt värde som ett karaktäristiskt uttryck för de äldre kyrkogårdarna, och de få kvarvarande bör även fortsättningsvis hållas grustäckta.

Enskilda gravvårdar har ett värde bland annat genom det samhälle de speglar. Titlar på vårdarna berättar om de näringar som varit betydelsefulla i socknen under olika tider. I Lommaryd finns många med titeln "Hemmansägare" men också många mer specialiserade yrken, så som färgare, glasblåsare, kvarnägare, byggmästare, smidesmästare, fabrikör, målarmästare, antikvitetshandlare etc, vilket tyder på ett mer differentierat samhälle. By- och gårdstillhörighet berättar om socknens Orts- och gårdsnamn och befolkningens utbredning. Speciellt utformade gravvårdar kan ha ett konstnärligt värde, och variationen och placeringen på kyrkogården av dessa visar på en social struktur där mer påkostade gravar placeras i köpekvarter, och enklare i kvarter för sig.

På en kyrkogård är det naturligt att gravvårdar ändras och

Längre verser eller bibelcitат, ofta placerade på sockeln, hör till särdragen som kännetecknar vårdarna på Lommaryds kyrkogård.

Bland vårdar med titel finns ett fåtal kvinnliga exempel, här fru Hanna Johansson barnmorska i Lommaryds socken.

gravrätter återgår och får nya ägare. Det är dock viktigt att man i den långsiktiga förvaltningen är uppmärksam på att bevara de olika delarnas karaktär och gravvårdar från alla tider. Generellt bör gravvårdar äldre än 1940 bevaras på plats.

Att tänka på i förvaltningen av kyrkogården

- Lommaryds kyrkogård är en väl sammanhållen kyrkogård där stenmur, murräck, grindar och grindstolpar är tätt samkomponerade med kyrkans arkitektur.
- Grusgångar och bevarade gravar med grusbäddar har ett högt kulturhistoriskt värde så som karaktärskapande drag för en typisk landsortskyrkogård.

Administrativa uppgifter

Jönköpings läns museums dnr:..... 166/2018
Beställare:..... Aneby pastorat
Inventering och rapportansvarig:..... Charlotte Mårland
Rapportgranskning:..... Anders Franzén
Län:..... Jönköpings län
Kommun: Aneby kommun
Socken:..... Lommaryds socken
Fastighetsbeteckning:..... Lommaryd 5:1 kyrkogård

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Arkiv

Jönköpings läns museums arkiv. (JLM)
Länstyrelsen i Jönköpings arkiv, med kopior ur ATA's arkiv. (JLST)
Bredestads pastorsexpeditions arkiv (BPA)

Tryckta källor och litteratur

Björkman, Sten och von Sydow, Wald. (red.). 1941. *Svenska gods och gårdar, del XXV*. Uddevalla.

Haas, Jonas. 2006. *Bredestads kyrkogård, Kulturhistorisk karakterisering och bedömning. Bredestads socken i Aneby kommun. Jönköpings län, Linköpingsstift*. Jönköpings läns museum, Byggnadsvårdsrapport 2006:61.

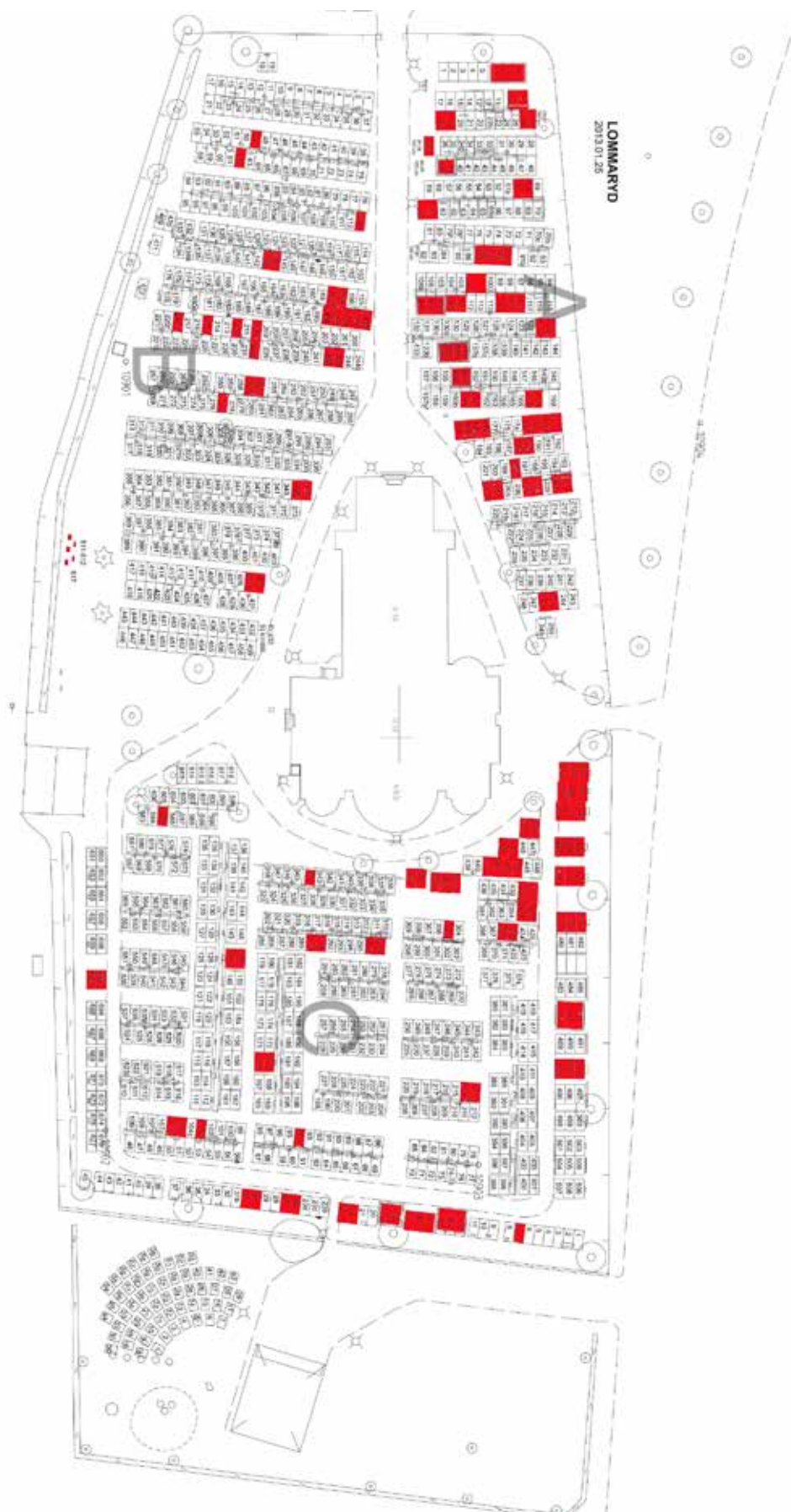
Hederström, Christine. 1994. *Värdefulla byggnader och miljöer i Aneby kommun*. Jönköping.

Erixon, Sigurd (red.). 1956. *Sveriges bebyggelse, Landsbygden Jönköpings län del III*. Uddevalla.

Johansson, C F. *Några anteckningar ur Lommaryds historia*. Nässjö 1951

Lindén, Dolly. 1981. *Lommaryd i våra hjärtan*. Kisa.

Urval Kulturhistorisk värdefulla gravar

Klass 1

Avser gravplatser av mycket högt kulturhistoriskt värde, vilka skall bevaras utan förändringar. Värdet kan bestå av olika delar. Det kan vara personhistoriskt, konsthistoriskt, socialhistoriskt, teknikhistoriskt, lokalhistoriskt för att nämna några perspektiv. Ålder, representativitet, unicitet, miljöskapande verkan och kvalitet är förstärkande faktorer.

Klass 2

Gravplatser av högt kulturhistoriskt värde. Gravarna i denna grupp har antingen ett miljöskapande värde genom sin form och/eller material eller har ett värde knutet till personhistoria eller titel som berättar något om samhället under gången tid. Dessa gravar bör bevaras utan förändring, men det kan vara acceptabelt att återanvända en vård för att bibehålla en karaktär på en del av kyrkogården, eller flytta vårderna till en museal uppställning om det är personhistoria eller titel som är det intressanta.

Kvarter A

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
A:6-8	Grusgrav med stenram, mellanhög vård.	KÖPMAN F.W. THORSSONS FAMILJEGRAV	Klass 2 Karaktärsskapande grusgrav med stenram. Titel.	
A:9-10	Bred mellanhög vård i granit. Sannolikt ursprungligen gavelsten vid grusgrav.	RIKSDAGSMANNEN R.V.O. J.A. JONSSON HÖKHULT *1851 †1934 CHARLOTTA *1848 †1904 GUD ÄR KÄRLEK DISTRIKTLANTMÄTAREN R.V.O. OSKAR ERNFELDT *1881 †1946	Klass 1 Karaktärsskapande vård. Titel, hemvist.	
A:18-19	Hög vård i svart granit.	ARRENDATORN ALFRED GUSTAVSSON HÄRJESTAD STORGÅRD *1851 †1924 HANS MAKAS SOFIA *1853 †1934	Klass 1 Karaktärsskapande högrest vård. Titel, hemvist.	
A:26-27	Hög vård i svart granit.	HEMMANSÄGAREN G.E. GÖRANSSON FR. HULU *1867 †1924 HANS MAKAS HELGA *1865 †1960 JOH. 3:16	Klass 1 Karaktärsskapande högrest vård. Titel, hemvist, bibelreferens.	
A:37	Mellanhög sandstensvård med biskviporslin.	HÄR HVILA TILL UPPSTÅNDELSSENS MORGON ASTRID N.K. F. 1879 D. 1893 ALFHILD E.A. F. 1888 D. 1893 ELIN A.M. F. D. 1893 EINAR ÄRNSTRÖM *1887 HÖG. W. 6:1 †1931 OUTSÄGLIGT ÄLSKADE I LIVET INNERLIGT SAKNADE I DÖDEN.	Klass 1 Konstnärligt utformad vård med biskviporslin, motivet "Dagen". De tre systrarna dog under samma sommar, varav två i diferi. Bibelreferens, vers.	

A:38-39	Grusgrav med stenram. Sekundärsten.	CARL WILHELM TORNBORG *1838 †1879 SV. PS. 384 V.11 PS. 142 DOTTERN ELNA SV. PS. 345 V. 5-6	Klass 2 Karaktärsskapande grusgrav. Psalmboksreferens.	
A:50-51	Hög vård i tranåsgranit.	AUG. GÖRANSSON *1835 †1910 HUSTRUN KRISTINA *1845 †1922 DOTTERN HILDA *1865 †1909 UPPB. 14:15	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Bibelreferens.	
A:60-61	Häll i tranåsgranit.	FRANS KARLSSON *1836 †1894 MARIA KARLSSON *1838 †1920 FR. HVITTARYD MF B: 335:512	Klass 1 Tidstypisk vård. Hemvist, missionsförbundets sångbok.	
A:87-91	Hög vård i rosa granit. Ej genombrutet ringkors.	AUGUST GUSTAFSSON BÄRRÄNG FAMILJEGRAV	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Hemvist.	
A:101-102	Hög vård i svart granit. Svårläst.	J. W. PETTERSSON FR. BARKÄNG *1849 †1917 HANS MAK KRISTINA MATILDA *1852 †1933 ??? FAMILJEGRAF	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Hemvist.	

A:107-109	Mellanhög tempelformad vård i svart granit.	NÄMNDEMAN C.J. GUSTAFSSON SKÖLDSERYD *1854 †1941 HANS MAKAS WILHELMINA *1857 †1944 SONEN CIVILINGENIÖR HELMER GUSTAFSSON *1894 †1918 ÅTERSSENDE	Klass 2 Tidstypisk vård. Titlar.	
A:110-111	Mellanhög vård i svart granit. Äldre sekundärhäll.	HEMMANSÄGARE JOHAN CARLSSON *1855 †1937 HISTRUN MATHILDA SOFIA CARLSSON *1851 †1932 VAGNSVIK JOH. 3:16 GROSSHANDLARE ANTON JOHANSSON *1881 †1944 STOCKHOLM	Klass 2 Tidstypisk vård. Titel, hemvist, bibelreferens.	
A:114-116	Häll i svart granit.	KANTOR C.F. JOHANSSON FAMILJEGRÄV	Klass 2 Karaktärsskapande vård. Titel.	
A:120-121	Hög vård i tranåsgranit.	BYGGMÄSTAREN J.A. RÅSBERG *1846 †1916 OCH HANS MAKAS LOVISA *1843 †1926 JOBS BOK 13:25 V. FRÅN BJÖRNARYD	Klass 1 Karaktärsskapande högre vård. Titel, bibelreferens, hemvist.	
A:134-137	Grusgrav med stenram, bred mellanhög vård i svart granit. Sekundärsten.	IHS SIGNE ELANDER 1884-1969 ALBERT ELANDER 1884-1939 SVEA ELANDER 1915-2000 ANNA-KARIN ELANDER 1917-1979 ALBERT ELANDER GYNGE FAMILJEGRÄV	Klass 2 Karaktärsskapande grusgrav.	

A:153-154	Grusgrav med stenram, bred mellanhög gavelsten.	KYRKOVÄRD C.H. LINDÉN HÄRSTAD *1869 †1945 HANS MAKAS HILDA *1870 †1952 "EN GYLLENE MORGON JESUS ÄR HÄR"	Klass 2 Karaktärsskapande grusgrav. Titel.	
A:160-161	Avbruten trädstam i tranåsgranit.	F.D. SMIDESMÄSTAREN L. JOHANSSON NORDLUNDA *1855 †1935 HUSTRUN MATILDA JOHANSSON *1856 †1916 TIMOTEUS 2. 4:8. KARL G. JOHANSSON NORDLUNDA *1882 †1907 SMIDESMÄSTAREN DAVID JOHANSSON *1886 †1953	Klass 1 Konstnärligt utformad vård. Titel, bibelreferens, hemvist.	
A:167-168	Mellanhög vård i granit.	HEMMANSÄGAREN AUGUST FLINK *1843 †1921 HUSTRUN MATILDA *1860 †1909 HULLARYDS SÖRGÅRD HERREN ÄR MIN HERDE	Klass 2 Tidstypisk vård. Titel, hemvist, bibelcit.ä	
A:170-171	Stenkors på sockel i svart granit.	JOHAN P. GÖRANSSON FR. HVITTARYD *1829 †1908 HANS HUSTRU ANNA GUSTAFVA PETTERSDOTTER *1829 †1908 SV. PS. 475:1.	Klass 2 Karaktärsskapande korsformad vård. Hemvist, psalmboksreferens.	
A:172-173	Stenkors på sockel i svart granit.	VIKTOR JOHANSSON *1865 †1940 HANS MAKAS ELISE *1870 †1913 DOTTERN NELLY *1899 †1918 JOH. 3:16 HVITTARYD	Klass 2 Karaktärsskapande korsformad vård. Bibelreferens, hemvist.	

A:178-179	Hög vård i svart granit. Lutad mot sockeln, text på sockeln ej läsbar.	NÄMNDEMANNEN ALFRID SVENSSON HVITTARYD *1850 †1921 HANS MAKAS MARIA F. LARSSON *1859 †1932	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Titel, hemvist.	
A:180-181	Hög vård i svart granit.	HEMMANSÄGAREN EDMUND SVENSSON *1881 †1954 HANS Hustru ALMA SVENSSON *1887 †1931 JOH. 3:16 NOBY	Klass 1 Karaktärsskapande vård. Titel, hemvist, bibelreferens.	
A:188-189	Hög vård i svart granit.	HEMMANSÄGAREN CARL JOHAN JAKOBSON *1844 †1922 Hustrun ESTER KRISTINA JAKOBSON *1854 †1919 FR. SKÅLARÖDJE DE SÄLLA SOM HERREN HAR HÄMTAT TILL SIG DE HAFVA NU GÅTT TILL GUDS HIMMEL DE LÄNGTA EJ ÅTER TILL TÖRNBESTRÖD STIG TILL VÄRLDEN DESS ÖRO OCH VIM- MEL NU HVILA DE UT I DE SALI- GAS RO OCH HAFVA DET BÄTTRE ÄN VI KUNNA TRO I HEMMET DÄR ALLT ÄR FULLKOMLIGT.	Klass 1 Karaktärsskapande högre vård med längre vers. Titel, hemvist. Längre vers på sockeln.	
A:198	Hög vård i svart granit.	HEMMANSÄGAREN K.A. KARLSSON *1856 †1920 FR. HULE JAG ÄR UPPSTÅNDESEN OCH LIVET	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Titel, hemvist, vers.	
A:203-204	Ursprungligen grusgrav. Gavelram med mellanhög vård bevarad..	HEMMANSÄGAREN GUSTAV SVENSSON HÖKHULT *1877 †1937 HANS MAKAS ADOLFINA *1881 †1926 UPPB. 21:4	Klass 2 Titel, hemvist, bibelreferens.	

A:207	Hög vård i svart granit.	HEMMANSÄGAREN GUSTAF JAKOBSSON FR. HULT *1838 †1925 HANS MAKAS GUSTAVA *1838 †1933 JOHANNES. 17.3. VILA I FRID	Klass 1 Karaktärsskapande högre vård. Titel, bibelreferens, hemvist.	
A:208	Hög vård i tranåsgranit.	HEMMANSÄGAREN L.M. JOHANSSON FR. BOHULT *1832 †1924 JOH. 3:16.	Klass 1 Karaktärsskapande högre vård. Titel, hemvist, bibelreferens.	
A:210-211	Ursprungligen grusgrav. Gavelram samt vård bevarade.	HEMMANSÄGAREN J.A. JOHANSSON GUNNARSTORP *1851 †1925 HANS HUSTRU KLARA *1848 †1924 MATT. 5.8.9.	Klass 2 Delvis inkomplett vård. Titel, hemvist, bibelreferens.	
A:245-246	Högt gjutjärnskors, dubbelsidigt. Sekundär placering, ursprungligen på gamla kyrkogården.	IOHAN MAGNUS CEDERGREN KYRKOHERDE I LD. OCH BD. FÖDD 1783 GIFT 1813 DÖD 1843 PRED. B. 7.2. TACKSAMHET OCH HOPP	Klass 1 Bevarad gjutjärnsvård från gamla kyrkogården. Titel, bibelreferens. Vården bör inkluderas i inventarieförteckningen.	

Kvarter B

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
B:49	Kors på hög sockel i svart granit.	ESTER MÄRTA LARSSON FR. BOHHULT *1804 †1915 JESUS HAR BÄRGAT SITT LAMM	Klass 2 Karaktärsskapande korsformad vård. Hemvist, vers.	
B:62	Trävård. Har ersatt äldre.	HILDA AUGUSTA GÄRD FRÅN EKSTUGAN *1854 †1917 FIL. 1:2	Klass 2 Replika av äldre trävård. Hemvist, bibelreferens. Linjekaraktär.	
B:113	Trävård. Har ersatt äldre.	HILDA LOVISA FRANSSON FRÅN EKSTUGAN *1878 †1920 2 TIM. 4:8	Klass 2 Replika av äldre trävård. Hemvist, bibelreferens. Linjekaraktär.	
B:143-144	Mellanhög vård i tranåsgranit.	H.V. BYGGMÄSTAREN J. PETERSSON FR. HÖKHULT *1837 †1926 HUSTRUN IDA *1845 †1926 S.M. 686	Klass 2 Småskaliga familjevårdar placerade bland enskilda vårdar. Linjekaraktär. Titel, svenska missionsförbundets sångbok.	
B:157-158	Hög vård i svart granit.	HÄR VILAR KARL JOHAN KARLSSON FR. SVENSTORP *1855 †1927 HANS MAKAS AUGUSTA JOSEFINA *1859 †1934 NU SLUT ÄR STRIDEN DU FUNNIT FRID MEN LÄMNAT HJÄRTAN SOM SAKNAR DIG	Klass 1 Karaktärsskapande högräst vård med längre vers. Hemvist, längre vers.	

B:194-195	Mellanhög vård i svart granit.	HEM-ÄG. J.A. SVENSSON *1871 †1946 FRIDA SVENSSON *1873 †1937 ULGESTORP JOB. 3:16	Klass 2 Småskaliga familjevårdar placerade bland enskilda vårdar. Linjekaraktär. Titel, hemvist, bibelreferens.	
B:196-198	Bautasten i tranåsgranit.	JOHANNES JOHANNISSON FR. NORRBY *1829 †1878 HISTRUN MARIA LOVISA *1834 †1921 DOTTERN EDLA *1860 †1937 JESUS SADE JAG ÄR UPPSTÅNDESEN OCH LIVET JOH. 11:25	Klass 1 Karaktärsskapande högrest vård. Hemvist, bibelcitat.	
B:210	Låg vård i svart granit.	ANNA SVENSSON RALINGSÅS *1856 †1939 JOH. 11:25	Klass 2 Småskaliga enskilda vårdar placerade bland familjegravar. Linjekaraktär.	
B:212	Låg vård i svart granit	LISA EDSTAM *1897 †1939 ÄLSKAD SAKNAD	Klass 2 Småskaliga enskilda vårdar placerade bland familjegravar. Linjekaraktär.	
B:215	Mellanhög vård i svart granit.	F.D. DIST. KORPRAL P.A. LÖF *1855 †1940 HANS MAKAS IDA *1853 †1940	Klass 2 Småskaliga familjevårdar placerade bland enskilda vårdar. Linjekaraktär. Titel.	

B:219	Liten häll i svart granit.	SIGRID SVENSSON KNIVLÖSA *1891 †1940	Klass 2 Småskaliga enskilda vårdar placerade bland familjegravar. Linjekaraktär.	
B:235	Trävård, har ersatt ursprunglig.	FRANS LUDVIG GÅRD FRÅN EKSTUGAN *1857 †1941 PS 23	Klass 2 Replika av äldre trävård. Hemvist, bibelreferens. Linjekaraktär.	
B:242- 243	Hög obelisk i svart granit.	F.D. NÄMNDEMANNEN JACOB AUGUST LJUNGGREN *1839 †1900 FRÅN KLIARYD OCH HANS HUSTRU ANNA STINA LJUNGGREN *1844 †1906 JESUS KRISTUS I GÅR OCH I DAG OCH HANS DESSLIKES LEVIGHET EBR-13-8.	Klass 1 Karaktärsskapande högrest vård och längre bibelcitat. Titel, hemvist, bibelcitat.	
B:256- 257	Mellanhög vård i svart granit.	SKOMAKAREN F.A. BLOMKVIST *1868 †1942 H.M. HELGA *1868 †1949	Klass 2 Småskaliga familjevårdar placerade bland enskilda vårdar. Linjekaraktär. Titel.	
B:277	Häll i grå granit.	JOHANNES LARSSON *1860 †1945 GUD VET VAR MANS VÄG	Klass 2 Småskaliga enskilda vårdar placerade bland familjegravar. Linjekaraktär.	

B:337-339	Minnesvård från 1953, ursprunglig vård flyttad in i kyrkan.	HÄRADSPROSTEN F.H. MAG. ERIC KINNANDER *1702 †1780 VÄNLIGA HÄNDER UR SLÄKTERNA KINNANDER OCH WÄLLENBERG LADE STENEN.	Klass 2 Sentida minnesvård. Titel.	
B:404-405	Hög vård i svart granit, lutad mot sockeln.	KYRKOVÄRDEN JOHANNES MATTIASSON FRÅN BJÖRNARYD *1821 †1915 HANS MAKAS MAJA LISA *1836 †1894 JOH. 3:16	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Titel, hemvist, bibelreferens.	
B:515	Hög vård i svart granit.	ORGANISTEN OCH FOLKSKOLLÄRAREN GUSTAF HJERTSÄLL *1823 †1902 1. TIM. 1:15, 16, 17. V. HISTRUN ANNA KRISTINA *1828 †1924 ALMA HJERTSÄLL *1863 †1939	Klass 1 Karaktärsskapande högre vård. Titel, bibelreferens.	
B: 513-516	Järnkors på sockel av tranåsgranit.	EVA G. BJÖRKLUND F. 1816 D. 1907 PS. 492.11	Klass 1 Äldre järnkors, sekundär placering. Psalmreferens.	
B: 511-512	Järnkors på sockel av tranåsgranit.	C. BJÖRKLUND *1815 †1892 PS. 235:5	Klass 1 Äldre järnkors, sekundär placering. Psalmreferens.	

B: 518	Sandstensvård, sekundär placering. Ursprungligen från gamla kyrkogården.	IHS HÅR:UND ER:HVILAR R:I:LIFTID EN:ÄRLIG: BESKEDLI G:DANMN I:H:S 1782 GUNESTORP ANNO 1776	Klass 1 Bevarad vård från gamla kyrkogården. Hemvist.	
B: 519	Skulpturalt utformad vård med eklövsornament. Sannolikt har ursprunglig utformning inkluderat en marmorplatta med text. Skadad sten, rest av infästning vid krönet, sannolikt för kors.	Saknar text.	Klass 2 Skadad och inkomplett vård. Text plattan saknas.	

Kvarter C

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
C:7	Hög vård i tranåsgranit.	LÄRARINNAN FRU MÄRTA KARLSSON BODA FÖDD 1878 DÖD 1927 VILA I FRID	Klass 1 Karaktärsskapande obelisk. Titel, hemvist.	
C:12-14	Stenram med markerade hörnstenar, grå granit. Sekundärsten.	HANDLANDEN KARL G. BJÖRBLUND *1858 †1928 HANS MAKÅ KRISTINA CHARLOTTA *1872 †1942 SV. PS. 492	Klass 2 Delvis bevarad grusgrav. Titel, psalmboksreferens.	
C:15-17	Hög vård med pelare. Sekundärsten.	LÄROVERKSADJUNKTEN ALFRED HAGLUND *1873 †1943 FRU HANNA JOHANSSON F. HAGLUND BARNMORSKA I LOMMARYD M.F.L. S:NAR *1846 †1927 FRU ANNA CH. HAGLUND FÖDD ZETTERSTRAND *1883 †1955 MATT. 11:28-30 HULLARYD NORRG.	Klass 1 Karaktärsskapande vård. Titlar, bibelreferens, hemvist.	
C:18-19	Äldre sandstensvårdar placerade på grusgrav med gavelsten i röd granit.	F.D. KYRKOVÅRDEN GUSTAF CARLSSON FRÅN ÖRJESTORP *1930 †1919 SV.MF.B. SÅNGB. 199 OCH HANS HUSTRU WILHELMINA *1836 †1922 SV. PS. 485 A. EKDAHLS FAMILJEGRV SONEN HÅKAN *1959 †1983 ÖRJESTORP	Klass 1 Karaktärsskapande grusgrav med äldre sandstensvårdar. Titel, hemvist, missionsförbundets sångboks- samt psalmboksreferens. Vård med referenser till svenska kyrkan så väl som missionsförbundet.	

C:22-23	Hög vård i tranågranit.	HEMMANSÄGAREN KARL SAMUELSSON FÖDD 1841 DÖD 1920 HANS HUSTRU SOFIA SAMUELSSON FÖDD 1839 DÖD 1927 FRÅN BODA	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Titel, hemvist.	
C:26-27	Mellanhög vård i svart granit.	MÅLARMÄSTARE C.H. CARLSSONS FAMILJEGRÄV ÄLSKADE-SAKNADE	Klass 2 Tidstypisk enkel familjevård med titel.	
C:30-31	Mellanhög vård i svart granit.	MÅLARMÄSTARE ERIK KARLSSONS FAMILJEGRÄV AV NÅD ÅRO VI FRÅLSTA	Klass 2 Tidstypisk enkel familjevård med titel. Vers.	
C:94	Låg vård i grå granit.	HUSHÅLLERSKAN ANNA NILSSON *1872 †1959	Klass 2 Tidstypisk enkel vård. Titel.	
C:103	Hög vård i svart granit.	ENKAN MAJA LENA MÅNSDOTTER KNIVLÖSA *1820 †1897 ÄLSKAD I LIVET SAKNAD I DÖDEN	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Hemvist.	

C:105-106	Hög vård i svart granit.	HEM-ÄG. GUSTAF ADOLF GUSTAFSSON *1857 †1947 KNIVLÖSA SALIGA ÄRO DE FRIDSAMMA TY DE SKOLA KALLAS GUDS BARN	Klass 1 Karaktärsskapande högre vård med längre vers. Titel, hemvist, vers.	
C:147-148	Hög vård i svart granit.	HEMMANSÄGAREN JACOB WERNER HÅKANSSON *1832 †1902 OCH HANS MAK KAROLINA HÅKANSSON F. JOHANS DOTTER *1839 †1919 WÄSTRA NOBY JACOBSBERG JESUS KRISTUS, GUDS SÖNS, BLÖD RENAR OSS FRÅN ALL SYND. HEM HEM, VÅRT KÄRA HEM. BARNEN ÅR. 1920	Klass 1 Karaktärsskapande högre vård med längre vers. Titel, hemvist, vers.	
C:169-170	Låg vård i grå granit. Liggande.	VÄGMÄSTARE GOTTFRID JOHANSSON HULLARYDSBY FAMILJEGRÄV	Klass 2 Tidstypisk enkel familjevård med titel.	
C:213-214	Mellanhögre vård i svart granit. Sekundärsten.	GLASBÅSARE CARL F. LARSSONS FAMILJEGRÄV JOH. 11:25	Klass 2 Tidstypisk enkel familjevård med titel. Bibelreferens.	
C:290-291	Hög vård i svart granit.	MJÖLNAREN G.A. KARLSSON MUNKAKVARN *1874 †1913 HUSSTRUN HULDA *1875 †1958 ÄLSKAD I LIVET SAKNAD I DÖDEN	Klass 1 Karaktärsskapande högre vård. Titel, hemvist.	

C:296-297	Mellanhög tempelformad vård i svart granit.	KÖPMAN B. T. PEARSON *1891 †1955 HANS MAKAN NANNY *1895 †1981 SV. PS. 594:2 ÅTERSEENDET STÅR KVAR FAMILJEGRAV	Klass 1 Karaktärsskapande arkitektonisk vård. Titel, psalmboksreferens.	
C:305	Hög vård i svart granit	LANTBRUKAREN J.A. WIBECKS ÖNNESTORP FAMILJEGRAV JOH. 3:15	Klass 2 Karaktärsskapande högrest vård. Titel, hemvist, bibelreferens.	
C:344	Mellanhög småskalig vård i svart granit.	ERIK JOHANSSON KNIVLÖSA *1901 †1934 O HERRE, VARFÖR?	Klass 2 Tidstypisk vård. Hemvist.	
C:356-357	Hög vård i svart granit.	FRÖKEN BRITA RIBBING PÅ SKAREDA *1817 †1910 JAG VET ATT MIN FÖRLOSSARE LEFVER	Klass 2 Karaktärsskapande högrest vård. Hemvist.	

C:358-360	Kors på hög sockel, två flankerande symmetriska stenar i tranåsgranit. Sekundärsten.	KYRKOHERDEN DANIEL AUG. ÄRNSTRÖM *1839 †1927 KYRKOHERDE I LOMARYD OCH BÄLARYD 1884-1924 JAG BORTKASTAR ICKE GUDS NÅD TY OM RÄTT- FÄRDIGHETEN KOMMER AV LAGEN SÅ ÄR KRISTUS FÅFÅNGT DÖD. GALL. 2. 21. HANS MAKÅ ELIN FREDRIKA ELEONORA F. EHRENBORG *1852 †1922 SALIGA ÄRO DE RENHJÄRTADE TY DE SKOLA SE GUD. MATH. 5. 8. FRIDA ÄRENSTRÖM *1873 †1952 KRISTUS ÄR MITT HOPP GOTTFRID ARMSTRONG *1870 †1952 HANS MAKÅ AMY *1879 †1958 STÖRST ÄR KÄRLEKEN	Klass 1 Karaktärsskapande högre vård med längre bibelcit. Titel, verksamhetsort, bibelcit.	
C:365-366	Hög vård i svart granit	FRANS HAGSTRÖM *1870 †1913 FR. BARKÅNG DA. PS. 1: 8. 15 HANS MAKÅ HELGA *1873 †1966	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Hemvist, bibelreferens.	
C:426-427	Hög vård i svart granit. Svårläst.	HEMMANSÄGAREN SVEN ANDERS GUSTAVSSON FR. ANNOBY SÖRBY *1851 †1906 Oläsligt	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Titel, hemvist.	
C:431-432	Hög vård i svart granit	A.P. PETTERSSON HÄRJESTAD *1820 †1904 HANS MAKÅ HELENA PETTERSSON *1833 †1908 SONEN F.E. ANDERSSON *1860 †1941 SV. PS: 484.	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Hemvist, psalmboksreferens.	

C:441-442	Hög vård i svart granit	HEMMANSÄGAREN ALFRED ISAKSSON *1864 †1955 HANS MAK IDA ISAKSSON *1879 †1915 ÖNNESTORP	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Titel, hemvist.	
C:443-444	Hög vård i svart granit	CLAS JOHANSSON *1848 †1931 HISTRUN JOHANNA *1840 †1915 BARKÅNG JESUS SADE TILL HENNE JAG ÄR UPPSTÅNDELSEN OCH LIVET DEN SOM TROR PÅ MIG HAN, SKALL LEFVA OM HAN ÄN DÖR. JOH. 11:25	Klass 1 Karaktärsskapande vård. Hemvist. Längre bibelcitat på sockel.	
C:449-450	Hög vård i svart granit.	ANDERS ADAMSSON *1832 †1919 HISTRUN INGA ADAMSSON *1828 †1919 JOH. 3:10	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Bibelreferens.	
C:452-453	Hög vård i svart granit	HÄR VILA GUSTAV ERIK BROMANDER *1834 †1917 OCH HANS MAK EVA LOVISA BROMANDER *1832 †1925 ÄLSKADE I LIVET SAKNADE I DÖDEN. JOH. UPPB. 22:5.	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Bibelreferens.	
C:454-456	Hög vård i grå granit. Ingår i sammanhang med C:457-459.	ÖVERSTE LÖJTNANTEN J. F. DE MARÉ 1783-1836 HANS HSTRU CHARLOTTA FÖDD WETTERMARK 1767-1833 MAJOREN C.J.WOLLIN 1778-1853 HANS HSTRU CHRISTINA FÖDD DE MARÉ 1788-1863	Klass 2 Karaktärsskapande högre minnesvård. Titlar.	

C:457-459	Hög vård i grå granit. Ingår i sammanhang med C:454-456	MAJOREN K.V. LAGERMAN 1858-1945 HANS MAKAS MÄRTA FÖDD ÄRENSTRÖM 1876-1958 KAPTENEN BERNDT LAGERMAN 1897-1952 HANS MAKAS DORIS FÖDD FLYGARE 1917-2003	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Titlar.	
C:460-462	Grovhuggen bautasten i tranåsgranit	G.J. KARLSSONS FAMILJEGRAF	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård.	
C:467-469	Krysshuggen bautasten i tranåsgranit	FRIHERRE AXEL HUMMERHJELM 1857-1917 ÄGARE TILL DEGELA 1886-1917 FRIHERRINNAN MARIA HUMMERHJELM KERSTIN HUMMERHJELM 1888-1905 RAGNAR HUMMERHJELM 1895-1941	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Titel, hemvist.	
C:470-472	Hög vård i svart granit	E.C. HÅKANSON *1822 †1909 OCH HANS MAKAS CAROLINA MATHILDA FÖDD BARKMAN *1840 †1910	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård.	
C:477-479	Hög vård i svart labrador.	S.J. JOHANSSON *1826 †1911 HUSTRUN JOHANNA SOFIA *1835 †1909 DOTTERN HILDA JOHANSSON *1872 †1916 S.H. OTTILIA F. RYDÉN *1863 †1906 S. AUGUST *1859 †1923 S. GUSTAF *1858 †1921 JOHANSSON FRÅN RALINGSÅS FAMILJEGRAF	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Hemvist.	

C:486-488	Bevarad stenram och vård på f.d. grusgrav. Sekundärsten.	MALCOLM THEEL *1837 †1921 HANS MAKÅ HEDVIG MATHILDA *1855 †1934	Klass 2 Karaktärsskapande grav med korsformad vård och bevarad stenram.	
C:492-494	Hög vård i tranåsgranit	KYRKOVÅRDEN C.A. JOHANSSON *1862 †1942 ANNA CHARLOTTA JOHANSSON NÖBBELED *1855 †1927 JOH. 11:25 ERIK GUSTAVSSON *1885 †1966 HANS MAKÅ HILDUR F. JOHANSSON *1896 †1988	Klass 2 Karaktärsskapande högrest vård. Titel, hemvist.	
C:585	Mellanhög vård i granit	MOR *1870 †1936 BARNEN	Klass 1 Enkel anonym vård.	
C:662-663	Hög vård i svart granit	HEMMANSÄGAREN C.J. NYSTRÖM VAGNSVIK FAMILJEGRÅV. PSALMISTEN 586	Klass 2 Karaktärsskapande högrest vård. Titel, psalmboksreferens.	

År 2018 genomfördes en kulturhistorisk inventering av alla gravar på Lommaryds kyrkogård. Föreliggande rapport presenterar inventeringen och ger ett förslag till bevarandeplan.

